

САНД ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУБҮН
ХАБЫАТА

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 126 (8079). ☆ 1996 сыл алтынны 24 күнэ, Чэппинэр. ☆ Сыната — 1084 солкуобай.

УЛУУС ДЬААЛТАТЫГАР

ЭППИЭТИНЭС БААРА БИЛЛЭР

Алтынны ый 14 күнүттэн — Бокрууонтан ыла кыһынты хонуктарга үктөннүбүт. Айылда дагань ону чигэттэ. Оруобуна бу күн кыстык хаарынан үлүүтэбүт. Оттон эмнэ бу күнүттэ нэһилиннэ ыстыгыт хааччылар сулуусалар боппууостара улуус дьаалтатын дьонигэр анаан-минээн дүүллэһиллэнэр.

Муньааха нэһиликтэр дьаалталарын баһылыктара, олох-дьаах, коммуналнай хаһаайыстыба сулууспаны начальниктара кыттымын ыллылар. Бу түмүүнү улуус баһылыгыт солбууааччы А. И. Федотов салайан ытта. Сүрүн боппууоска интиннэринин улуустаагы производственной-технической комплекция управлениетын начальнига Е. В. Пудов отордо. Оттон көрдөххө-интэтэххэ, кыстык бөлүмөр уонна ону хааччылыыга киһи онук оруууура суоха дылы. Арай интиннээги кыстыктартай уратыта үл-харчы кырымынны эбит.

— Бу тустаах боппууоска, билиги управленнебыт үлэтигэр-хамнаһыгар суолта бизрэн, манник иннэ ыгырылыах, таһынаах сага муньахтыыбыт, — дьээн тоһоволоон баллэтэтэ Егор Васильевич. — Итэ-дэс эдэх. Ону көпсөтөри, сүбэлэһэри да бүтүн муһунахпыт. Ордук чуолаан, өрөмүөн үлэлэри тардыла сырыттылар. Ол — үптэн тутулуктаах этэ. Искитинэн, эмнэ үптэн сибээстөнөн, тутуллар объектар сиппэни тураллар. Холобур, Чакырга гараж, баанын, оскуола, Волтонобо гараж, Сыланка балыһа. Мырылаага детсад уо.д.а. Котельнайдар олус бытарыдылар. Ангарда быйыл 40-ча сага оһохтору ажалан түгэттэбит. Электро-уотунан үлэлээр оһохтор эргэрдилэр. Маньаха Хаһылы, Мырыла опыткарыт туһанар, интэтер былланнаахпыт. Ол эбэтэр уруусу КВ оһохтору дэстэни боппууоска тирээтэ. Эмнэ быйыл үтүмүннээх эдэх насас бэрилиннэ. Олус тулуйбаттар, повуруускалаахтар.

Дьэ, итинник сабаланаар, кыстыкка хайдах-туох бэлэмнээх кирибипит туһунан интиннэри. Комплекция управлениета тугу булбутун-талытын тоһо бадарар көпсөни туруоһа сеп эбит. Оттон дагань косторунан, үлэ барар. Соһоһох электрооборудованиелары булууга 140 мөл. солк. төлөмүт. «Агроснаб» нөһүө 520 мөл. солк. араас оборудованиелар, тэригдэр атытаһыллыбыттар. Көннүкүлэр кыһын устата аварийнай, аксааллаах эрэ түгэнигэрэ туһаныллыахтаахтар тоһоволоон этилиннэ. Нэһиликтэр туруорсар кылаабынай сакаастара — уу баһар автомашиналарга шлангалар эмнэ булууллубуттар. Дьэ, маньын туох баар ыһыгар-чымпыгар киһи үлэлээһин эрэ кыһын оһуру уоһун-кыһынны намыратыа этэ буолда. Ону эмнэ да өйдүүлэр.

Производственной-технической комплекция управлениета бастааны тэриллигэ буолбатах. Бүгүн онун булбут, ону таһынан урукку сыллар опыткарын урук оһоһон сага хардыһалары, хайысхалары ылыттыт. Начальник бу өртүгэр балаһча көпчүк тохтоо. Бастатан, управление структурата уларыттыт. Холобур, снабженец штата араас снабженческой структуралар тарылттылар, харчылаах буоллаахха, сол күнүттэн дагань бэйэлэрэ надырыһыгар ажалан бизрэр интэригэтиэх үксөбүтүнэн тохтоуллубут. Итинэн снабженец онугар инженер штата көрүлүбүт. Бу дуоһунаса С. Е. Софронов бизрэннэ, хайыһы-үһө олус наадалаарын, инженер үлэте бары өртүгэрэ көдүүстэһин көрдөрбүт. Өрөмүөн барар объектарыт дөрийөн көрүү-жетин, сага тутуллар объектарга бырайыактылар-сметный документацияны оһоруу курдук үлэлэр киһи сирэй эбөөһүннэ буолбуттарын таһынан, мнэстэлэргэ үлэ хаамыһыгар контуруол, эппиэтинэс эмнэ үрдэттилар. Искитинэн, хас нэһиликтэ-гар ахсын олох-дьаах сулуусалара бэйэлэрэ бухгалтердаммыттар. Бу оһоһулар өгө киһи хардарыта аахсыга, учуоһа, отчуотунаса бэрээдэк баар бу-

луутун хааччылар чуолкай.

Аахсым, хардарыта нэһи төлөһүү, кырдык, наадт. Холобур, управление уматыгы, чогу уонна ити ол-бу оборудованиени, саппаас чаастары киһини, Уматк-оһууох матырайаалларыгар 2 млрд. солк. саппааһа күһүн төлөмүт. Бу сыллаагы кэмэй, Быыл да онук. Онуоха «Техномунэнерго» убаһас оттугар 626 мөл. солк. төлөмүтүн Аллараа Бэстэри кытта төттөрү аахсан ылыахтаахтар. Искитинэн, уматыгынан хааччылар нэһиликтэригэр, тэригдэлэригэр быларымытгы нэстэрин ирдэһэлэр. Бу биһир сытты боппууостара. Ол нымса буоллаһына эрэ үлэ тэрээһинэ чуолкай, уматк тиалланта-кэлкитэ тутулуга суох буолара саарбахтаахтар. Харбалаахтаагы чоһо быларымыт 3 млрд. 100 мөл. солк. төлөмүт. Быйыл 500 мөл. солк. урутаан бэриллибит. Онон чогу тиһингэ кыстык бастагы күннэригэр тутулук суох. Ити эрээри былаан быһымынан 30-31 тонна чоһ дьээн буолбутун, 25 тоннаан эрэ бизрэннэ.

Котельнайдар паспортацияны бараллар. Ол докumuонун толоруу бытаан, сыһа-халты да элбэх. Отчуотунаса бутуллуу уопсайынан туоратыла илик. Бу туһунан улуус баһылыгыт экономикага солбууааччы С. Р. Евграфова сийлиһин тохтоото.

Отчуотка хас биһирдиги котельнайынан усулуобунай уматк тутуллара, тиһингэ-таһыга ороскуоттар, чоһ төһө километрдаах сиртэн тиһэлэри кыллариллыахтаах. Онук отчуоттаһын суох. Онон Дьоккуускайга сыллаагы үлэ-испэһин көмүскүүр эрдэтээни өргө сыһылараларынан таһытыбыт. Ол кэлин тиһэвар бэйэ оһуулаах. Ол эрээри чоһо сеп буолары, сыл таһсары сеп көмүскөтүбүт. Убаһас оттука проблемалаахтыт. Быыл төттөрү буолла. Умайбатах нефть оттук 1000, газоконденсат 1500 тоннаан бизрэннэ. Тиһингэ-таһыга биһир тариф оһоһулуна, улууска анал дьаһал таһыста, — дьэтэ киһи.

Светлана Романовна интинтэи салгын олох-дьаах сулуусаларын нэһиликтэрдээги структураларыгар үлэ мнэстэтин штаттарыгар тохтоото. Холобур, нэһиликтэргэ үс штат көрүлэр буоллаһына, сыһа ойдоһултан ити 20-ча тиһэр, онтон дагань элбэр. Ити, сүрүһүнэн, көчөгардары учуоттаһынтан. Оттон киһилэр хамнастара себестойность суотутар аннылыахтаах эбит. Ол эбэтэр оттуу-ититин иһин өгөһу аахсым суотуттан. Иккис соһулан кэлбит боппууосунан оскуодалар котельнайдар. Сорох сирдэргэ мань улуустаагы үөрэх управлениета бэйэтигэр баһаастыгар кылларан, көчөгардарын хамнастылар. Онуоха көпсөһүннэри дагань бу ведомственной штаттары мэйһи-туорай оһоһубакка, «хамнастара үрдүк» дьээн ордун хоһу санаабаһа дьыла туһугар онуунан хааллартарар наадатын ыйдылар.

Улуустаагы үп управлениетын начальнига М. И. Мохначевский ити көпсөһүннэртэн сирдээн хамнаст, дохуот, ороскуот өртүгэр баар көһө штатэстэри чуолкайдаан эттэ. Холобур, отчуотка нэлтэи ороскуот эрэ көрдөрүлэр, өгөһү отторор, хааччылар тэригдэлэр, бу сырыга олох-дьаах сулуусалара хайдах да дохуоттаах буолуохтаахтар ханан да ыйыллыбат. Көпсөһүн, быһаарылы интиник чоһу буолла. Ону тэһэ үп управлениетыгар ый ахсын отчуот түһэриллэхтээһи саһатылыһа.

Көпсөһүнгэ кыттыбыт бэрэстэһинтэлэр, салайааччылар муниципалнай бае билин сулуусаларыгар техниканы булууга көмөһү отторуу, соһоһартан приватизацияламмыт объектары учуоттаһын, киһи балаһастыгар туралларын чуолкайдаһын, оттугу тиһингэ-таһыга дуоһагардары түһэһин күлүк боппууостарга бэйэлэрин саһаларын тиһтилар.

Көстөрүн курдук күннээги түбүккэ үтүрүйтэрбэккэ, көпсөһүн деловой буолла.

С. СМЕРНИКОВА.

СПЕЦИАЛИСТ ТРИБУНАТА

ВЕТИНСПЕКЦИЯ

Бөһө оторон таһаарар бордудуусубатын атыһаан, харах таһаарылар, харчы кылларинар шадаты тирээтэ. Маньаха атыһаанар бордудуусубаттан көрдөнүлэр ирдэбиллэр тутуһуллуохтаахтар. Ветеринарнай санитарнай өртүгүн иһин доубуубатыгар куттала суох бордудуусуа эрэ атыһааннаахтар, Онон ханьык бадарар атыһаанар бордудуусуага, аһа-үөлгө доһуоһон ирдэһэр уонна ол таһаарытааһар дагань ытылаһхтык контуруолланар.

Атыһа таһаар от-үүт бордудуусталарын хааччыбатын итиннэ олоро документациялар септөөбүн оһомтоох ветеринарнай инспекция контуруоллуур. Чуодаан, инспекция контуруоллуур объектарынан булаллар рыноктар, маһаһыһнар, оһолоһуойдар, переработка халбаһы отторор, эт ыһаарар уо.д.а. сыһаар, үүт аһы заводтары, зверофермалар уонна сүөһү турар фермалара. Ыһага, бордудуусуаны аһаһыһа, оторууга уонна баһарыга сыһааннаах бары объектар, ону тэһэ общественной аһы-эргин, аһылык тоһалара.

Итинник көрдөһүлэринэн салайтаран, билиги, ветеринарнай инспекция үлэһиттэре рыноктары уонна маһаһыһнары нэһилээһи оротунан 4-5 төгүлүнэн кэрийэн контуруоллуубут. Атыһыһтаран ирдэһилэр докумуоннарын буолаллар: эбөөһэтэллэни ветеринарнай сибидиэтэлистебэ, акка тас бачэст. Аһылааччы сертификаты ветеринарнай инспектортан ылар. Маньаха ирдэһилэр докумуоннар: оһомтоох нэһилик дьаһалтатыттан аһыһыт бэйэтин сүөһүтө буоларын туоһулуур ыспыраһка (онно киһилэр: сүөһү саһа, аһа, о.д.а. даһнаһдар); ветеринарнай участан эбөөһиссөһүн, оттон улуус киһигэр участанка сыһыарылыһыт ветарач сүөһү туругун туһунан бизрбит ыспыраһка. Манна сүөһү хаһан, ханьык быһыһы ылыта, хаһыһыһыта барыта ыйыллар. Бу ыспыраһканы ылыах иннинэ хаһаһын ветеринарнай специалиһы ыһыран сүөһү туругун, доубуубатын көрдөрөрө эбөөһэтэллэни.

Сертификат ыларга сүөһү этин кырбастаабаһа эрэ бүтүнүү тиһэи аһалак тас бачэст уурдарыллар. Манна даһатан эттэххэ, ситэ соһоһо аһалылыһыт эһ таһаарынай көрүгэ мөлтөх буолар. Биохимический анализтаһын түмүгүнэн сөһө үчүгэйэ суох хаачыһыһы көрдөрүөн сеп. Ол иннинтэн, сүөһүнү өлөрөн баран тутатына буолбаһа, биһир сууһа соһууан баран аһалыһахтаах. Бу эмнэ биһир сүрүн ирдэһил.

Улуус тас өртүгэр таһааран аһыһылар буоллаһа, Ф-2 формалтаах ветеринарнай сибидиэтэлистебэ ылылаһахтаах. Бу үһө аһаттамыт докумуоннара суох аһыһаан түбөһэр түбэлтэтигэр хамнаас аһын көмөһин 50-100 төгүл үрдэтэн ыһыраһ сүктэриллэр. Сибидиэтэлиһи өлөрөн туттарааччылар өлөрүлүүөн интинэ ветспециалиһы ыһыран туругун көрдөрөллэр уонна ветеринарнай ыспыраһка ыллаллар. Эмнэ сууһа устата соһууан баран, баһык этиттэн уонна үөс тардарыттан 250 грамм эти трихинеллез аһалак анализаталлар. Аһыһы сибидиэтэлиһи булгуччу аһаттамыт буолуохтаах.

Нэһиликкэ, баһыһнай хаһаһыһытаһа, таһаарыһытаһа уонна соһотуһа лууһыһыт салайааччылары, биһирдэһэн аһыһыһтар бука бары аһыһаанар бордудуусуа дьинтээх соһууһа, киһи доубуубатыгар куттала суох буолуутун ирдэһин барыһыт интэригэһа буоларын өйдүүрбүт наада. Манна өссө ити ирдэһиллэри туораан, уоран аһыһаһын курдук бөрүкүгэ суох дьарыгы бопсууга үлэлээһин, ыһаһыһыт буолууну саһатылаһа.

П. СТАРОСТИН,
улуустаагы ветстанция инспектора.

АЛТЫННЫ 24—27 КҮННЭРИГЭР — АРКТИКА КҮННЭРЭ

СР Правительствотын быһаарыһынан, алтынны 24-27 күннэригэр Дьоккуускай куоракка Арктика — билиги республикабыт арктической улуустарын таһыһтарын, булчууттарын, балыксыттарын, специалистарын күннэре ытыллылар. Киһи куоракка Хоту дойдуга 200-чээ чулуу дьон мустан аһыһа. Киһилэр мнэһитерстволарга, ведомстволарга, культура үреждениеларыгар көрсүһөһтэрэ, медицинскэй көмө ылыахтара. Итин тэһэ арктической улуустар студентарын кытта көрсүүһүлэр, таһаһытар, балыксыттар хаһаһыһытаһаларын бордудуусуаларын аһыһылаһаһалара былаһыһаһар.

Алтынны 25 күнүгэр таһаһытар, балыксыттар, булчууттар сүбө муньахтара ытыллыа, онно СР Президентэ М. Николаев кыл эттэ.

СИА.

Ити үлэтигэр киин адыһах сыллаахха дьэри үлээбитэ. Аны билигин оһуолаҕа нискэ кыргыттар үөрэтэр. 1978 сыллаахха Николай Васильевич — аҕа дара олүүбүтүн 14 оһогу сөһөтөбүн иһиптэ, оһоһуу сатаа салҕаан нөһөһүккэ киллэринтэ, сатааһы үлэһит. Ыал буолалларыгар алҕааһыт. Дини чахч хорсун-хордугут билиһы буолбат дуо, төһөлөөх си дөрөй дууһа, ой сүрэх сырааһа дьулуура нааданы көтүө эбээ курдук оһорорго?

1986-сана олунньунь 24 күнө.

4. ПЕРВАДОВА

